

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-Tashbets

Ḥuṭ ha-meshulash

Avraham ben Ya‘aḳov ibn Ṭavah

האווט ובא בקעי וב מהרבא

Amsterdam, 498 [1737/1738]

הל יניע

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9070

ההפסד וקרוב לשכר והמעות בטלים ואין העניים מהם כלום
וכאן נמצא מי שרוצה לקחת אותם ולהעלות בהם עבירות קלוב
מדי חדש בחדשו שהוא הבית דאורייתא אם יש לו להחזיר להלוותן
ברבית לתועלת העניים אולי

תשובה

גם כי לפוס ריהמא נראה פשוט
להסור מ"מ המדקדק בענין הפסד
שימצא גד הית' לסמוך עליו לתועלת
העניים והוא ממאי דאיתא בירושלמי דמועד קטן ובס' בן סורר ו"ל
לויין ברבית לחבורת מלוה ולקידוש החדש ע"כ ומכאן נר' דמותר
להלוות מעות העניים ברבית וק"ו הוא לאס התירו ללוות ברבית
מעות של הזולת כדי לעשות מלוה בלוחם מעות חף ע"פ שאותו
הרבית לוקחו אדם אחר לזרכו וכל זה כדי שלא תבטל המלוה כ"ס
ענוף המלוה נעשית בלוחם מעות של רבית ובהעדר אותה הנאה
תבטל המלוה מכל וכל ואין להקשות אמאי לא הוכיר הירושלמי
דבר זה דמותר להלוות מעות לזקה ברבית ד"ל משום דאיתרי
לעיל בכיוצא בזה דלאמר רבי והוה נכב לאביו ואמו ואכל בחבורת
מלוה אביו נעשה בן סורר וגזירה לכך הוכיר מה שדומה לזה דברים
שיש בהם חבורת מלוה עוד יש להביא ראיה להחזיר ממה שאמרו
בפ' הובב ח"ן דין רבית ואונאה בהקדש ואמרו ג"כ בהקדש שומר
שכר אביו משלם ושומר חנם אינו נשבע וכיון שדין ההקדש משונה
מדין ההלוואה בדברים אלו ה"ה למעות לזקה ויש להביא ראיה
לזה ממאי דאיתא בפ' החובל כי יתן חס' אל העוה וכו' לשומר ולא
לאבד לשומר ולא לקרוע לשומר ולא לחלק לעניים הא קמין
שפטרו שומר מעות העניים כמו שא"ל הדין בשומר ההקדש שהוא
פטור וא"כ יש ללמוד מזה דכמו שהם שנים בדין השומרים הכינמי
בדיני רבית ואונאה שיהי' דין מעות לזקה למעות הקדש שאין בהם
אכזר רבית ואונאה

אלה

שיש לדקדק על זה מדהאריגין בסוף החובל שהוא ארנקי
לזקה דאיתא לפיכך בריתא הפקדיה רבי יוסף גבי הוא
גברא ופסע ביה ומייביה רבי יוסף לשלומי ותירצו על זה בגמרא
שאינו עניים דפומבדיתא דמיקן קיין להו והוי בניו שהפקידו בשאין
המוון מיוחד לעניים דהיהא בריתא דקחני לשומר ולא לחלק
לעניים כשאין המוון מיוחד לעניים ידועים דאז הוי דינו כדין
ההקדש שאין השומר חייב לשלם והיהא דרב יוסף שהי' איתו המוון
ידוע לענין טומבדיתא והוי כאלו כל אחד מהם הפקיד חלקו בלוחם
המוון ביד השומר ולכן חייב לשלם כדין כל מוון שיש לו תובעין
זכן פסק הרמ"ב בס' ז"ל פ' ה' מה' שאלה ופקדון ובפי' זה הא דהחזיר
בערכין ח"ן נוקקין לנכסי יתומים אלא ח"כ רבית אוכלת בהם ופי'
רש"י ז"ל כגון שלוחה אביהן מעות מן העכו"ם וכו' ה"ה דהיה מצי
לאוקמה בן שלוחה אפי' הם עלמם מעות של לזקה אלא דנקט מאי
דשכיח עפי' ועוד דנקט מילתא פסיקתא ולי הוה מוקי לה במעות
לזקה כדן לחלק בחיזה אופן מייירי דה"ה ח"כ מעות לזקה שאין
להלוותם כלל וכדמקן במסכת שקלים ומייירי לה בפ' שני דייבי
גזירות ח"ן משתכרין לא במעות הקדש ולא במעות עניים ומפרש
שעמו' בשל הקדש ח"ן עניות במקום עשירות ובשל עניים דילמא
מארכי וזו וזוילת להו

ואין

לומר דמן הטע' הזוהבם הני מעות דנדון דין און להלוותם
בשום אופן דיש לומר דהתם מייירי בלזקה העומדת לחלק
הקדן עלמנו לעניים אבל כה"ג שהדק' היא להיות הקדן קיים וזונו
העניים מפורותהם מותר להלוותם ברבית וכן כתב הר"י מקורבלי
ז"ל והעיד שכן עמא דבר

ועדיין

נשאר לבאר חס' רבית זו שהוכר שמוחר להלוות בו
מעות לזקה הוא דווקא ברבית דרבין או חפי' ברבית
קלוזה ונראה דבריהם דאפי' ברבית קלוזה מותר להלוות דאי
בדרכן לא הוה כריכי לאשמועינן דמותר להלוות מעות הקדש
ברבית דק"ו הוא מועות ותומים דמותר להלוותם ברבית דרבין
כמו שאמרו בחיזהו נשך דמתר להלוות מעות ותומים קרוב לשכר
ורחוק מן ההפסד שהוא רבית דרבין ועוד לזה הוה להו ליידיקט
בהתירא דלויין לחבורת מלוה אלא ליסכא דקרוב לשכר ורחוק מן
ההפסד שהוא הטעם שכתמסו בו בדין היתומים פשהזכירו היתר
רבית דרבין ונדלאמרו לויין ברבית נראה דאפי' רבית קלוזה וכן נמי
משמע מדסתמו דבריהם גבי מעות הקדש וכחבו סתם בפ' הובב
ח"ן דין רבית בהקדש אלא ודאי דמייירי חפי' ברבית קלוזה וכן כתב

ענין לה

מעט' אירע בעירנו זאת כי יצא
קול בעי' שהבחרו יבחק אשכנזי
פיתה את בת רבי יצחקן יתק
שכינתו ויחזיר כל העם על לא עובדה השמועה וגדלה זעקת' עד
לב השמים ואחר כמה קטטות ומריבות עברו בקהל נכנסו בביהמ"ס
מתווכים ופשרנים ותווכו בביהמ"ס שהפסדה הנו' יקחבת המפסדה
ואחי הבת הנו' יקח אחות המפסדה ומתוך דברים אלו עמדו וקידשו
ועשו שפרות בשבועות וחרמות שקיבלו עליהם וגרש את בתו וקידשו
והחכם הדיין יצ' היתה בתו מקודשת למפסדה הנו' ובשראה כל זה
ושהבחרו הנו' לקחת הבת המפסדה אמר אתה נר'י לגרש את בתו על
כל פנים ומחמת כמה טענות האחת מפני שנדרת לי נכד ואחרי
חיסר שאם תשא הבת הנזכר בתו אסורה לך אסור גמור ותלית נדרך
ואיכוךך בדבר הנזכר ועוד כי נשבעת לי שבועה חמורה בפני
רבים ומשבעת על דעת רבים והס' ואני והעדים וגם על דעת
המוקם ברוך הוא בלי שום פתח ומרעה לעולם שאם תשא הבת
המפסדה תגרש את בתו ותפטרנה בגט' וכל זה בשטר כתוב
ומתום ומקויים ועוד כי ח"ן בתי דרואה להגשא לאיש אחר אלא
לו וכל העם יודעים ייחסה ויחזיקו ונתה היא מואסת אומך
ומחמת הדופי שיש בך ואיכה רועה לישאל לך בשום פנים חפי' אם
לא תשא המפסדה הנו' וגם אני ואמה וכל משפחתה מאכזבו בך
וגם כל הקהל פה אחד אמרו אינו מן הראוי שבת הדיין תגשא לאיש
כזה ואפי' למ'ד ח"ן כופין לגרש בטענת מאיס עלי שואה נתנה
עיניה באחר וידו בנדון זה שאין בואת הבת חשש מזה אלא מפני
שמואסת בו הוא שרוצה להתגרש ולא משום שנתנה עיניה באחר
ועוד שיש אמתלא מוכחת ובלויה והוא המעשה הרע אשר עשית
ובגללו ראוי לה לפי כבודה וכבוד בית אביה שתהא מואסת בך
והרפ' וישא הטענות והבחרו הנו' אמרו כי ח"ן בי אשתך דבר להמאס
בגללו וגם בו בדבר הזה לא עשינו מאומה ומחזיק בטענתו לאמר
לא גרשנו לעולם ואז הדיין חפי' הנכירה הזוין את הבחור לפני
החכמים והקהל והראש קראו אותי בכלל ושא"ל הראש אותנו
לאמר הנה שמעתם טענות בעלי הדין ומה נראה לכם לרין ועע
שני החכמים ואמרו גרש ואני שתקתי כי לא רציתי שיגמר הענין
כזה במהירות ולפי הראש לי נר'י להתישב בדבר הרבה ואז
שאל אותי הראש מה נראה לך בזה אמרתי לו אחרי רבים להטות כי
אמרתי מאחר שלחם הדבר ברור יתחך הדין על פיהם אמר לי לא
קחבל מנך תשונה זו אלא תאמר דעתך בלשון ברור אמרתי לו לא
תשמע ממני יותר מזה ח"ן קבל ושתק' אחר כך בא אלי הדיין
והראשתי לו ולוא הבויו הבאים עמו תשובת מוריכו הרש"י ז"ל שכחתי
שהסכמת בני העיר שלא לכפות לגרש בטענת מאיס עלי ח"כ
באו החכמים והקהל אללי לישיבה להסכים עמהם לכוף הבחור
הנו' לגרש בטענה הנו' אמרתי להם לא תהיה כואת בישראל ולא
אסכים עמכם הפך הסכמת רבני העיר שהסכימו שלא לכפו לגרש
בטענות מאיס עלי והראשתי להם התשובה הנו' אז חזרו ואמרו
לי תהיה הכפיה מנד' האיכור והשבועה ושתקתי כי לפי דעתי
שגם בזה נר'י להתישב וללאת מן הספק והס' התחילו לכתו' מנד'
שראינו האיכור והשבועה וכו' ואז אמרתי להם גם בזה לא תזכירו
לשון כפיה רק הסכמתו להשתדל עמו עד שיגרש ויכחבו ובשקט
ומני לחת' לא רציתו וכשהפצרו אמרתו להם לדעתי לא היה ראוי
לפסוק הדין במהירות אלא מאחר שאתם כלכם נראה לכם הדבר
ברור ומלבד השני החכמי' יש ת"ח אחרים מסכמים בזה יתחך הדין
על פיהם ואני איני חותם אלא מפני כבודכם כי לפי דעתי נר'י
להתישב בדבר קודם מעשה ואז הלכו ובשעת מעשה אמרו
להבחרו הנו' לא תחוש לשום דבר ממה שמענה לא מפסק החכמים
ולא מאיסור ושבועה ולא מטענת מילואם ולא מהאונן אשר אמרתי
ההמוון ולא משום דבר כי את כלם ישא רוח ואם עדיין אתה רוצה
ארוסתך הנה היא לפניך וחס' תרצה לגרשה מרובך הטוב גרש'וכן
עשה וביטל המודעות בכל מיני ביטול שכתבו חז"ל וכתן הגט וקבל
עליו שבועה וחרס' ונדו שלא יערצה לעולם על הגט וכתבו שטר
בכל

א
מח
עש
שה
אפי'
ועד
בתו
שיח
והת
תבד
בד
החכ
אתן
כפי
שהר
הנה
ז"ל
הנה
לכס
אחר
שהר
מאחר
באת
וראוי
בקיו
עליו
כי הו
ביקש
שכת
משה
ההסכ
אמר
דברי
באחר
חופי
יעיר
ולא
המוון
שעה
בביה
אעתי

ככל זה והדבר מיוקיים כאלה כתובים בשטר הוא :

אחד

כל זה הנהגו וידידך כמו לראובן ואו הכותב המגיש
 התחיל לזעוק ולהזיק קול וסכל מה שעשה אינו לא באונס
 ממתנת האויבין שהיו מתיימין עליו ומפחידין אותו בשביל הצעיר הפחד
 עשה רובם ושהוא סמ' על האודעות שעשה וכו' על מודעה אחת
 שהתנה בה של גולס חין לה ביטול אלא קריעתה וכוין שלא נקדשה
 אע"פ שביטול אותה בכל מיני ביטול לא בטלה והיא מבטלת הגט
 ועדין הבת ארוסתו ותהא כל העיר על זה והחלקו הקהל לשתי
 בתות ורבה המהומה ואחר זה הסכימו כלם שיגמר הענין כפי מה
 שיראה לע"ל והגי לה כהנ"ל להם וחזרו וכתוועדו כלם
 והתכבדים יו' עמם וכו' לחלות פני הטעם בענין זה כדי שלא
 תגדל מדורת המחלוקת בין הקהל ואו אמרתי להם כמה עכבתי
 בדבר כדי שלא לבא לידי נזלה או כיראיתיה הגולל או אמרו לי
 החכמים יו' אע"פ שמתחלה לא רצית להסכים על הפסיה והאמת
 אהך וכו' להתחלה אבל עכשיו שכבר נעשית חף חס מה שנעשה הוא
 כפייה הזה בדיעבד מה שביטול עשו וכו' ואלו גס אמה הסכים
 שהרי הרב עליו סכתב בחשובה שהסכימו רבני העיר שלא לכפות
 הגה כתב בחשובה אחרת שאם עשו מנעשה וסמכו על דעת הרמ"ב
 ז"ל מה שעשו עשו וכסתייע בזה ודברי הרמ"ב ז"ל או אמרתי להם
 הגה חס בורחים לשברא זו כדי לנאת ממוכות המודעות ונראה
 לכס שהיא דרך קנאה אבל כפי האמת היא דרך קנאה וארוכה מולד
 אחר כי אין הדבר ברור לדעת הרב כמו סכתב בחשובה זו שראיתם
 שהרי כתב בחשובה אחרת בהפך ודבריו ז"ל רביים ישוב אבל
 מאחר גודל המחלוקת הגוסק הוא והשפתי חף כי מרה תהיה
 בחארונה ואופשר שתמשך מזה סכנה גדולה לכן חשבתי דרכי
 וראיתי כי עוד לאלוה מולין בהיתר הבת הזאת ולכן הגני מוסכים
 בקיום הגירושין ובהיתר הבת ואו כתבו החכמים פסק דין וחתומתי
 עליו וחתמו גם החכמים יו' ועכ"ל עדיין אש המחלוקת בוערת
 כי החכם הדיין חבי העירה חורבו ורזנה להחזיר הבת למגדל ולכן
 ביקש תואנה וסבה לאמר אני לא העשה הפך הסכמת הרב זקני
 סכתב שכן היא הסכמת העיר הזאת והשתדל עם החכם ה"ר
 משה ח"ב יו' ועד שחזר בו גס הוא ואמר אני לא העשה מעש' ע"ד
 ההסכמה ולא לחלוק עליה ולכן הפי' בדיעבד חין כן גירושין או
 אמרתי לחכמים יו' לפי האמת אמר שיש בני מצי' שישו הלא כה
 דברי שאמרתי לכס דרך זו קנאה וארוכה מולד לא הסכמתי וחתומתי
 חושבי שיעיפי ישובי ורוח מוכייתי יעניי וכאיש אשר יעור משגמו
 יעירני לכתוב על ספר היתר הבת הזאת בדברים מוסכמים להלכ'
 ולא אשה פני איש ולכן אדם לא אכנה ויען כי ראיתי דבת רבים
 האון העם מחרפים התורה ולומדיה לאמר שהם מתהפכים בכל
 עשה מענין לענין לכן הוכרתי להאריך קצת ולכתוב פטרי העניני'
 בביאור למען יהיו מובנים לכל ומהעוזר האמתי אשאל ולו
 אעתירה נחמי בדרך אמת להסוקי שמתעתא להלכה ברורה וזו
 התלי בעי' :

ראשונה

כ"ז הא"ש מאחר שגדר נדר והגוף בשפתו
 והאו פיו ולבו שוי' בשעת הגדר ואשר אמת באיסור
 מהקיים דהיינו שהתפס בדבר הגידר והגידר כמו שג' בשאלה
 ועוד שפירש דבריו הוא בעלמו ולא אמר בלשון שהיו רבי' לפרשו'
 ועוד שכוונתו ידועה וגלויה שהוא רוצה לאוסרה ולהחזיר באיסור'
 כדי להתרחק מנישואי האהרת ואין לנו שום אומדן אחר לתלותו
 בכוונתו ועוד שהלשון שאסרה בו הוא לשון תורה אשר נדון כפי
 משמעותו ולא דבר בלשון בני אדם אשר דני' בו כפי מילוף המקומו'
 ולאחר שאסר אותה בלשון תורה חזרה הפסוק אותה בדבר הגידר
 והגידר והרי נאסרה עליו בשני אסורין כי נדר חל על נדר והאומר
 הרי עלי קרבן אם אוכל בכר זה הרי עלי קרבן אם אוכלה ואכל חייב
 על כל אחת והחט ועוד שהדירוהו אחרים על דעתם וקבל ולא חזר
 בו לא תוך כדי דיבור ולא אחר כך ומאחר שמתחמת כל זה האשה
 נאסרה והאסור לבא עליה ואינו יכול לכונסה ואם רצה לכונסה חין
 מניחין אותו ממתנת איסור ה"כ ממויב הוא לשלמה לנפשה ולפטרנה
 צנו כשר ואם רצה לעגנה טופין אותו לגרש ולא יהיה אלא כמדיח
 אשתו משמיים המטה הרי שנינו בפ' חף על פי המגור את אשתו
 מתשמיש המטה בפ' אומרים שתי שבתות וב"ה אומרים שבת אחת
 ומייתי לה בגדרים בפרק ואלו מותרין בפ' אומרים אש הדירה שתי

שבתות תמתין ואם יותר יוצא יתן כתובה וב"ה אומרים שבת
 אחת ובגמ' אמר רב מחלוקת בפרשם אבל בסתם דברי הכל יוצא
 יתן כתובה ושמואל אמר חף בסתם תמתין אולי יוצא פתח
 לנדרו והילכתא כשמואל א"ס כן לבית הלל דקי"ל כוונתיהו א"ס
 הדיר אשתו בין בסתם בין בפרשם ימתין שבוע אחד אולי יוצא
 פתח לנדרו ואחר כך יוצא יתן כתובה ובכל מקו' שאמרו ח"ל יוצא
 ויתן כתובה חיבה פלוגתא דרבנא ח"ל יש אומרים שבוטין אותו
 לגרש ויש אומרים ללא כייפינן אלא חיבה דאמרו לישנא דכופין
 אבל כל חיבה דאיתמר יוצא יתן כתובה לא כייפינן ליה אלא לפרוע
 כתובה אבל הגט לא יתן אלא כרזונו וכתבו המפרשים ז"ל דמורד
 על אשתו ואינו רוצה לשמש עמה אע"פ דתנן מוסיפין לה שלשה
 דירות בכל שבוע היינו א"ס היא רוצה אבל א"ס אינה רוצה כופין
 אותו להוציאה בגט וכן כתב הרמ"ב ז"ל כמו שאעתיק דבריו לקמן
 והסתא כדון דידן הוא אביבא דכוליה עלמא דאפי' למאן דאמר כל
 חיבה דאוקמוי דיוצא לא כייפינן אגט אלא לפרועו כתובה מורה הוא
 בנדון זה כיון דהוי מורד עליה מלשמש עמה וכמו שיבאר לקמן
 הילכך כופין אותו להוציאה בגט :

ועוד

הוא נשבע על דעת רבים ועל דעת המקו' ב"ה
 שאם ישא את המטותה שיגרש ארוסתו הראשונה והאמורי
 עוד בשבועתו שלא יהיה בה שום פתח והרטה לעולם ואע"פ
 שלדעת רוב הפוסקים דאפי' לחומר או יש לה התרה הא חיבה
 מוסקי' דס"ל שאם החזיר ואמר שלא יהיה לשבועתו פתח והרטה
 חין לה התרה לעולם וראוי לחוש לדעת המחמירים באיסורא'
 דארייתא' ובענין שבועה על דעת רבים שלש דעות יש בפוסקים
 דס"ל דהיינו שהתרה שבועה בפני רבים ויש דס"ל דכשואמר
 על דעת רבים לבד סגי ויש אומרי' שגריך לפרט אותם
 הרבים בשנים וכן כתב ר"ת ז"ל שאם לא פירש אות' לא להוסיף
 בחומר השבועה כלום ובס' היונות כת' בשמו שאם נדר על דעת
 רבי' בפני שלשה אפי' לא פירש' הוי נדר על דעת רבים דמסתמא
 על אותם רבים שהם לפניו קאמר וכן כת' העור ב"ד וכן כת' א"ו
 הרמ"ב ז"ל והאוסף עוד דאפי' הוי נשי' רבים מיקרוי והנה אע"פ
 שלפי הסכמת האחרוני' כל שאמר על דעת רבי' לבד יספיק' הנה
 כדון דידן הוא אביבא דכולי עלמא שהרי יש בו כל החילוקים שהרי
 אמר על דעת רבי' אפירש אותם שהם חמיו ושני העדי' וגם השבוע'
 היתה בפניהם ומה שנאמר לראות בזה א"ס נדון זה איפשר להתיר
 בו שבועה או נדר שעל דעת רבים אולא' וראיתי סכתב ר"ת ז"ל
 דאפי' לדבר מזה חין לו התרה אלא חוקא כי הוא דמקרי דרדקי
 דהוי כמו נדרי טעות שהיו סבורים שימצאו אחר מנדקק כוונתיה
 אבל לכל שאר דבר מזה חין לו התרה ויש פוסקי' שסבורים
 דלכל דבר מזה יש לו התרה וא"ו הרמ"ב ז"ל בחידושי גיעין בפ'
 השולח קלם סברת ר"ת ז"ל אבל במוסכת מכות פ' אהן הלוקין
 דהא אותה בשתי ידים ממה שאמרו קם שהמגדל אנוסתא אפי' הדירה
 על דעת רבי' לא בטל המעשה דולו תהיה לאשה ואע"פ לבד לא דמי
 מנש להאיא מיקרי דרדקי כיון דאיכא דבר מזה יש לו התרה
 וכן רוב הפוסקי' ז"ל דחו סברת ר"ת מהיהא דפ' הלוקין וכן כת'
 הרמב"ם ז"ל פ' ו' מה' שבועות אחד הגשבע בינו לבין עצמו וכו'
 מתירין לו שבועתו והגשבע על דעת רבים חין מתירין לו לעולם
 אלא לדבר מזה ע"כ וכן כת' ריב"ה ב"ד סי' רל"ג נדר שהודר על
 דעת רבים חין לו התרה בלא דעתם אלא א"ס כן יש מזה בהתרה
 ע"כ וכן כת' הר"ב ז"ל בחשובה והנה כדון זה ל"מ לדעת
 ר"ת ז"ל דודאי חין לו התרה אלא אפי' לדעת הפוסקי' שדחו סברתו
 וס"ל דכל שיש שום מזה בהתרה מתירין לו אפי' שלא מדעת רבים
 שנדר לדעתם הנה כדון זה ליכא אפי' ריח מזה דמה מזה יש
 בלקיחת אשה זו יותר מולת' וכ"ש שכבר לקח המופתה ולמה יוסף
 זו ולכן לעולם חין לו התרה אלא מדעת אותם רבים שתלה נדרו
 בדעתם והם לעולם לא יסכימו להתיר' וגם מה שהוסף חומר
 אחרת בשבועה על דעת המקום ב"ה הוא איסור אחר להתירו ואע"פ
 שהתוספת ז"ל נוטים להקל האחרונים ז"ל הסכימו בו כמו סכתב
 א"ו הרמ"ב ז"ל בחידושי במס' מכות וכן כתב הרמ"ב ז"ל בחידושי
 ובתשובת דודאי לא גרע מנדר שהודר על דעת רבים ולולי סכתבו
 האחרונים ז"ל שיש לסמוך על רש"י ז"ל שפי' שעל דעת המקום ב"ה
 הוי כעל דעת רבים לא היה לו היתר אפי' לדבר מזה אלא שסמכו
 על דעת רש"י ז"ל להתיר קשים מזה בדבר וגם מולד שהשבוע' היתה
 להאח

בסמוך ב"ס ד'

הנה נודע בעצמו ממה נדדים הגד הראשון שאין לחוש בזה
 זו שנהגה עיניה בזה הארץ מזל הבחור עצמו שאין בו שום
 מום אשר בעבורו תקן עיניה בזה שיהא פז ממונו כי כל טובות
 שישלחו בחבורי ישראל כלם נמצאו בו יפה תואר ויפה מראה בחור
 בארזים אביו עושר ובעל תורה ומגדולי פורעי המום ומיחדי הקהל
 ובעל דרכות ולא תמנה בחור טוב וכולל כל לא הטובות כמוהו כדי
 שתתן עיניה בו ותמאס בו ו עוד מזל הבת עצמה שמלבד
 היותה בת חכמים וממשפחה מיוחסת לא גם מזל עלמה הדבר
 ידוע שאין לחוש בה בך שתגדור בארסה כדי לקחת טוב ממנו
 ועוד כי סבת המיאוס בלוייה וידועה לכל ואין מיחיון הסבה הגלויה
 שהיא כדאי שתשגא אותו בעבורה וניחוש לשמא תהנה עיניה בזה
 ועוד שיש אות ומופת חזק על היות אמתלא זאת סבת שנלחה
 שהיא יודעת ענין זה פתאום ותקף לשמיעת הקול אורה אי הפשי
 לישאל וקודם זה לא היה בלבה עליו כלום והיתה ביניהם אהבה
 ואהבה ומעולם לא יצא מפיה שום דבר שנאה עליו הפי בריו ולא
 לא היתה אמתלא זו סבת השגאה לא היתה להפכת פהאום תקף
 לשמיעת הקול מההבה לשגאה כי לא היתה מסבה אחרת היתה
 ממשמשת והולכת בהדרגה מיום אל יום ועוד שלא היא לבדה
 מהאספה לא גם אביה ואמה מהאסו ומחמת קול זה וגם בני
 משפחתה כלם פה אחד מהאסו ומסבה זאת לאמר לא תתן בתנו
 לאיש הזה שגפנס בקול כזה וגם כל הקהל יצאו מהאסו אחוה על
 לא טובה השמועה יען כי חושבים ענמם נדורים בעריות יותר מכל
 הקהלות והאמת שהם גמורים מזה הרבה ואם ישמע על שום אדם
 שאין דופי הוא תימא בעיניהם ולכן כששמע הקול כלם נשאו
 אותו והאמו חלילה שתתן בת הדיין לאיש כזה וזה היתה
 שגאת הבת ומסבה אחרת האם ישתפו עמה אביה ואמה ובני
 משפחתה וגם הקהל יצאו לא ודאי ילמד סתום מהמפורש וכשם
 ששגאתם אי אפשר לתלותה בסבה אחרת וזאת כן שגאת הבת לא
 שגאתה לא מחמת סבה זו הרי נתבאר מכל זה דבנדון זה לילכה
 חששא דשגא נהנה עיניה בזה שגאתה נגלית לעין כל איפשר
 שלא ימצא שום חלק בזה וכי יודו שכופין אותו לאלתר לגרש
ובר הן דין כפי האמת לא היתה כפייה בנדון זה ומה שזועק
 אותו וקרוביו שגפאווה אה יפנה פיהם ללא מיקרי
 כפייה לא בזה שגפאווה פנים או שעל ידי ישראל יהיו כופין אותו
 בשוטים עד שיקבל לעשות הדבר ההוא וכמו שכת' הרי אף ז'ל כפ'
 הנדיר על משנת ואלו שכופין אותם להוצא וכו' וז' וכלהו בין הדי
 דרבנן דתנן במתני' שכופין אותם להוציא בין הכי לאורייתא כגון
 חלמנה לכתן גדול ברובה וחלוצה לכתן הדיוט וכו' בכלהו כיישין
 להו בשוטים בדברים לא יוסר עבד וכן כתב הרא"ש ז'ל בפסקיו
 וכן כתב הרמ"ב ז'ל פ' ב' מה' גירושין מי שהדין נתן שכופין אותו
 לגרש את אשתו ולא רצה ב"ד ישראל בכל מקום ובכל זמן כופין
 אותו במתק מרדות ועל שיתמר רוצה אני ויכתוב גט כשר ע"כ
 וכן כת' הסור"ל ז'ל שכופין אותם בשוטים לגרש וכו' וכן כתב
 הרי"ב ז'ל בחשבוה סי' ס' וכן הוא בדברי רוב הפוסקים הגד'
 השני שיכפו אותו ב"ד של ישראל כנדוי ואפי' שלא הזכירוהו הדבר
 ברור דמיקרי כפייה ותמור הוא מכפייה בשוטים דהא רבנן ממנו
 אינידא דזרבה מרבנן ולא ממנו אשתמא ואמרו מאי שמתא שם
 תהא מיתה הגד השלישי אם כפאווה ע"כ ע"כ חפי' בלא הכאות
 לא באזום וגוונות תקרא כפייה דאומדים הם לעשות כל מיני
 כפיות ואפי' סגנת כפשות ולכן כל שגפאווה ע"כ ע"כ חפי'
 בדברים בעלמא הויא כפייה והנה בנדון זה לא היתה שום מין
 כפייה בלא בהכאות או נידוי ע"כ ב"ד של ישראל ולא ע"כ ע"כ כלל
 חפי' בעלמא בעלמא רק ישראלים היו מאיימים עליו בדברים
 בעלמא והם אינני דיימי לדיכא וידוע הוא דבזמי ולא עבדי
 ואחזקי אינני ברשיעי לא מחזקינן ובפרט שהמאיימים עלמם היו
 אומרים שלא יגרש לא על פי ב"ד ועוד שהב"ד כשכתבו הפסק
 דין לא כתבו לכופו לגרש רק הסכמו שגירש הרי שלא הכריחוהו
 בשום ענין רק מזל הסכמתם שגירש דהיינו לרצונו משום דמזוה
 לשמוע דברי חכמים ואם לא רצה חן לו עונש אלא שמתר לקרותו
 עברין אבל שום מין כפייה אין כאן

ועוד

חפי' נליר מה שאי אפשר לזיירו ונאמר שזה יקרא כפייה
 עם שזה אינה אמת וגם נניח הגחה שלא היתה כאן לא

עענת מה שאמרת מאים עלי בלבד מ'נו מאחר שכבר נעשה מעשה
 כדאי הם הגאונים והרמ"ב ז'ל וכל חכמי ישראל שהולכים בשמית
 לסמוך עליהם לעשות מעשה חפי' לכתחלה וכו' דביעבד שכבר
 נעשה מעשה דודאי סובינן עלייהו ואין לפקפק בזה וז' שלא
 שמענו שהחוקים עליהם אומרים שלא לכפות שיאמרו שאפי' עשו
 מעשה וכפו לגרש שהיו הגירושין בטלים ואדרבה יש הוכחה
 גדולה שלא כתבו דבריהם לא לכתחלה אבל אם נעשה מעשה יודו
 שיש לסמוך על המתירים שהרי הרא"ש ז'ל ובנו ז'ל סמס מגדולי
 ישראל וכתבו שלא לכפות וכל הכופה מרבה ממוזרים בישאל ומוטב
 שיצאו הגשים לתרבות רעה וכו' כמו שכתבו דבריהם לעיל
 עם כל זה הם עצמו כתבו והורו הלכה למעשה שאם הב"ד סמס
 על הרמ"ב ז'ל ועשו מעשה וכפו אותו מה שעשה עשו ואם כן
 ילמד סתום מן המפורש ובפרט בנדון זה שיש בו אמתלא
 מוכחת למיאוס זה אין שום ספק דביעבד שכל החולקים יודו
 דביעבד מה שעשו עשו שהרי לא שמענו שחלקו על הרמ"ב ז'ל
 לא כשאין שם אמתלא שהרי הוא ז'ל מתיר בלי שום אמתלא וכפי
 מה שהוא שטחיות דבריו הוא שחלקו עליו וראינו שגדולי החולקים
 עליו הסכימו דביעבד יש לסמוך עליו ואפי' כשאין שם אמתלא
 וגם ראינו להר"ם מרוטנבורק ז'ל שהוא גם כן מהחולקים על
 הרמ"ב ז'ל וסובר שלא לכפות הוא מתיר הכפייה כשואה שיש
 שם אמתלא וגם האמתלא היא גלויה וגם יש רגלים לדבר שהטע'
 שחששו לו החולקים שמא נתנה עיניה בזה אמתיה כלל בנדון זה
 ודאי שאין שתחנן פה לבעל הדין לחלוק אליה דכ"ע

ובנו

ראיתי להתיישב בדברי ה"ז הרש"ב ז'ל שהוא היה רב
 המדינה והוא עיקר באותה תקנה שחקנו שלא לדון על פי
 הרמ"ב ז'ל בדין זה לכפות הבעל לגרש בטענת מאים עלי כי הנה
 הוא ז'ל כתב בתשובה ז'ל אחת וז'ל וכן כתב הרא"ש ז'ל שאין כופין
 לגרש אלא שאם ב"ד כפו אותו לגרש כיון שסמכו על הרמ"ב ז'ל
 מה שעשו עשו אלא שחולקים אותם שלא יעשו כן עוד עכ"ל
 ובתשובה אחרת כת' וז'ל ואף לדברי הגאונים ז'ל שפוסקים שמונות
 ייבס קודמות למנות חליצה כופין אותו לחלוץ מדין מורדת שכן
 כת' הרמ"ב ז'ל פ' ב' מה' יבוס וחליצה יבמה הראויה להתייבס
 שלא רצתה להתייב' דינה כדון מורדת על בעלה וכופין אותו לחלוץ
 ותלא בלא כתובה ואפי' שהאחרונים ז'ל חלקו עליו בשאת איש
 וכתבו שאין כופין היינו לכתחלה אבל דביעבד אם עשו מעשה כת'
 הרא"ש ז'ל דהויא מגורשת וכיון דבגט מגורשת דביעבד בחליצה
 חפי' לכתחלה כופין אותו עכ"ל ובתשובה אחרת כת' וז'ל
 ולענין דינא דמורדת שגאלת אם יש לכופו על פי ספרי הרמ"ב ז'ל
 ז'ל במקומות שגאונים לדון על פי ספריו כבר ידעת חיד החמירו
 האחרוני' ז'ל בזה וקראו על הכופה שהוא מרבה ממוזרי בישאל
 וא"כ מי הוא זה אשר מלאו לבו לעשות מעשה בדבר ובקומונו זה
 מיוס שגתישבו כאן הסכמו לדון על פי ספרי הרמ"ב ז'ל וזלתי
 קלת דברי אחד מהם הוא דין המורדת ודע כי זה קרוב לשלשי' שנה
 בזה דין מורדת ליד מורי הקדוש ה"י וידא בן אפר' ז'ל ואמר קת'
 מהמנהיגי' לו שיכוף לגרש כדעת הרמ"ב ז'ל כי כן היתה הסכמת
 הקהל ההוא והוא חקר על זה ואמרו לו מעולם לא נעשית כפייה
 שם והוא נמלך עמי אם יש כח ביד הכבוד להסכים בכיוצא בזה
 ואני אמרתי לו שאין הכבוד רשין בעיניי אישות משום חומר ערוה
 וראוי לדון כהסכמת האחרונים ז'ל אמר לי כי בהיותו למעלה מבין
 עשרים שנה של על זה מרבו הר"ן ז'ל והשיבו כדברי ומ"מ זה הוא
 לכתחלה אבל אם נעשה מעשה במקומות שגאונים על פי ספריו
 כתב הרא"ש ז'ל שאין מחזיקין הדבר ואני אומר דהיינו אם נשאת
 שלא תנא אבל להחזירה להגשא לכתחלה הדבר קשה ורצה לדון
 להלכה שהדין שזה בכל המקומות שלא תגשא ואם נשאת לא תנא
 עכ"ל ז'ל ומלבד מה שדבריו בתשובתו וז'ל נראין שסותרין לשתי
 התשובות הראשונות לא שדבריו בתשובה זו עצמה איכה למידק
 חדא במה שנתן טעם שלא לסמוך על הרמ"ב ז'ל משני שחלקו
 עליו חכמי ישראל והלא זה הוא תלמודנו תנאים ואמוראי' חולקים
 בכל מקו' וכן הגאונים והפוסקים ז'ל תמיד חולקי' הללו אוסרין
 והללו מתירין הללו מטמאין והללו מטהרין ותורתנו הקדושה
 הקדימה תקנה לזם במאמרה אחרי רבים להטות ואמרה כייפלא
 מנחך דבר למשפט וכו' דקמי' שמיא שחלקו החכמים בדעותיה'
 בהבנת פרטי' הדיני' ומלות התורה שתייה ההכרעה על פי הרוב
 והנה

והנה שבת הרמב"ם ז"ל בדיון זה אינה יחידית שהרי הגאונים ז"ל
 וכמה רבנים עמודי עולם סברי כוותיה. כאשר זכרתי אה"ל לעיל
 אחד לא אחד למצוא חשבון ונוראות נפלאותי על נוסח זה שכת'
 הרמב"ם ז"ל וז"ל מאחר שחלקו עליו חכמי ישראל באלו החולקים עליו
 לכד הם חכמי ישראל ולא מסכימים עמו ומו"ל לא היה כזאת בישראל
 כי גדולי עולם הם וסוף דבר איני מבין זה שאמר שאין לפסוק
 בהרמב"ם ז"ל משום שחלקו עליו דהטו לא נפסוק בהרמב"ם ז"ל
 אלא כשלא יהיה מי שחולק עליו והתימא. ועוד אפי' לא היה מי
 שמתיר בזה אלא הרמב"ם ז"ל ואפי' היה הרמב"ם ז"ל כאחד משאר
 חכמי ישראל מאחר שהסכימו לדון על פיו הרי קבלוהו עליהם
 לרצו ונרכין לדון על פיו בכל ענין בין להחמיר בין להקל וכמו
 שאמרנו ר"ל או כב"ה בקוליהון ומומריהון או כב"ש וגיבוי את האומן
 חומרה שניהם או קולת שניהם וקראוהו כסיל בחשך יך אלא אחד
 רב אחד בין לחומרא בין לקולא ואין מי שימחה בידם כמו שאמרנו
 במקומו של ר' לעזר היו בורחין עליהם וכו' ובמקומו של ר' יוסי היו
 באוכלים בשר עוף בחלב ולא מיחו בידם בחיסורי' מומרים כאלה נגד
 דעת כל חכמי ישראל משום שנהגו כן על פי רבים. ואם כן כנדון
 זה כיון שנהגו והסכימו לדון על פי הרמב"ם ז"ל ידונו על פיו אפי'
 בקולא זו ואין מי שיוכל למחות בידם וכ"ש כי חבל נביאים סברי
 כוותיה. ועוד כמה שכת' ח"ל מאחר שהא' איסור חמור איסור
 ערוה וכו' וכי בחיסורו עריות לא נחלקו חכמי ישראל ואפי' בענין
 הבנים הנולדים מאיזה עריות יש פוסלים ואומרים שהם ממוזרים
 ויש משכירים ולא ראינו שהסכימו ח"ל ללכת בזה אחר המחמירים
 אלא המוראים וגאוני' ופוסקים. פסקו לקולא בזמנה מקומות
 בשאר' דמיסתבר שעם המיקל זה בין בדיוני גיטין או קדושת או
 עדויות השיכים בהם וכמה דיני עריות. עוד סתירת דבריו
 בתשובה שלישי' עממה שהיא כת' שבמקומינו זה תיקון הוא והריב"ש
 ז"ל ושאר חכמי הדור לדון על פי הרמב"ם ז"ל מלבד בדיון
 המורדת הרי שהורכו להוליא מן ההסכמה בפי' ואם לא הוליא
 היו מוכרחים לדון בה. גם כן על פי הרמב"ם ז"ל ואמר וכתב כשלא
 אומר רבו ז"ל אם יוכל לכוף כדעת הרמב"ם ז"ל כי כן הסכמתי לדון
 על פיו וואל השיבו שאין צורך יכולים להסכים בזה מפני חומר
 ערוה הרי שאע"פ שלא הוליא דין המורדת מההסכמה היא מולאת
 מעממה ואם כן למה הוא ז"ל הולך להוליא מן ההסכמה בפירוש
 היה לו לתקן תקנה סתם ויסמוך על מה שכתב בתשובה שאין
 ההסכמה חלה על דין נורדת וכו' ויודיענו מדוע שאף על פי שלא
 הוליא היא מולאת לעמנו' ואיפשר שיש ללמוד מזה איזה ענין לדורות
 אבל ממה שהולך להוליא ילמדו בהפך שאם היו סותמי' תקנתם
 היהם דין מומים בכלל. ונגיה עתה מלהשתדל בישו דבריו רק
 בשתדל כמה שהוא לענין הדיון על איזה מדבריו לסמוך או אם יש
 להסכימו אפי' על כד הדחק ורוב המרחק. וכפי האמת על מה
 שכתב בשתי התשובות יש לסמוך שאם כבר נעשה מעשה הגט כשר
 ומה שעשה עשו וסמי חלה מקמי תרתי ואחרי רבים להטות וגם כי
 יש תשובה אחרת נכונה לזה שכתב גם כן בתשובה אחר' על אשה
 שהוליא קול על בעלה שהוא קנס עלמנו. במאה והזבים למלך אם
 יחזירנה וכו' תשובה אשה זו שהוליא קול זה עליו הרי זו מוכעת
 בעלה מתשמים ודינה דין מורדת וכו'. ואם אומרת שמפני טענת
 מאים עלי הוליא הקול לפי דעת קלת מרבותינו הצרפתים ז"ל
 גם דעת הרמב"ם ז"ל כוסין לגרש ואם כן אם גירש מדעתו אפילו
 מכתה הפסד לדין והגט מעושה שהרי הדיון נוח לכיפו לכתחלה
 ואף לדעת ר"ת ז"ל וכל החרוגים שהסכימו שלא לגרש לא מדעתו
 כל שגרש מדעתו אפי' שאומר שאינו גרש אלא מפני חשש הפסד
 ממונו גטו גט. דלמ' מדעתו גירש ואפי' כשאוהו לגרש כתב הרמב"ם
 ז"ל בתשובה שאף ע"פ שאין לכופו לכתחלה אם סמכו על הרמב"ם
 ז"ל אין להחזיר המעשה וכדאי הוא לסמוך עליו עכ"ל. וכן בתשובת
 אחרת דברים נכונים לזה ואף ע"פ שאותה תשובה שכתב בה שאם
 עדיין לא נשאת לא תנשא. היא כהובה באחרונה אולי אירע זה
 בעת הסידור והעתיקה. ודאי לזה שהוא כתב באותה תשובה
 כי קודם לשלש' שנה אירע מעשה לפני רבו וכו' אשר דבריו עם רבו
 ז"ל באותו מעשה וגם מה שאמר לו רבו ז"ל בשם הר"ן ז"ל כפי
 הגרסה משטחיות דבריו שזה שורש לסברתו אשר חלק על הרמב"ם
 ז"ל וסובר היה שאם נשאת לא תנשא כפי מה שנגמיר בשכלו
 קתומה בלכתלה הסיף להחמיר בדיעבד ואם חותן התשובות

שסמך בהם על הרמב"ם ז"ל היו בתחלה ובפרט תשובה זו של מאה
 זכרתי שראים דבריו נכונים לדעת הרמב"ם ז"ל אפי' לכתחלה
 ולמה לא נזכר אז דבריו עם רבו וגם דברי הר"ן ז"ל אשר הם שורש
 לסברתו שרצה להחמיר אפי' בדיעבד ולא זכר זה עד אותה תשובה
 האחרונה והלא רצוי להזכיר זה בראשונות שהם קרובות יותר לחותן
 מעשה לא ודאי שאותה תשובה היתה ראשונה ועלה בדעתו מעתה
 לחלוק על הרמב"ם ולהחמיר שאם נשאת לא תנשא ודאי לא עלה על
 הדעת לומר שאינו חולק על הרמב"ם אלא מפרש דברי הרמב"ם ז"ל
 דזה לא יסבול אותה לא לשכוח ולא לשון הרמב"ם ז"ל אלא שבדבריו
 הוא חולק על הרמב"ם כי כן עלה בדעתו בתחלה ואח"כ הסכים
 לדבריו בכל אותם התשובות. ומלבד זה איפשר לומר שמעתיקה
 לא כתב מה שכתב. בהיותה תשובה אלא בנושא ונתן להלכה ולא
 למעשה. וכן נזכר לשונו שכת' לפיכך אני אומר להלכה וכו' ז"ל
 שזהו דעתו להלכה אבל למעשה ודאי מבטל דעתו מפני דעת
 הרמב"ם ז"ל ודאי אם צא לחלוק על הרמב"ם ז"ל לענין מעשה היה
 צריך להביא ראיות על זה וגם להסמך על דברי אלה פוסקים
 שקדמוהו. ועוד שאותה תשובה לא היה הגדון על דיעבד שלא
 שאל השאלה אלא אם יוכלו לכפות על פי הרמב"ם ז"ל שובה' לדון
 על פיו ולא נשאל באותה שאלה לענין דיעבד אלא שהוא ז"ל
 הרחיב דבריו גם לענין דיעבד לכתוב מה שגרא' בדעתו דרך
 פלפול ומשה ומתן ובודאי שבדעתו שאם יאירע מעשה יתיישב בדבר
 ולכן באותה התשובה האחרת כשנתיישב בדבר עשה דברי הרמב"ם
 ז"ל יסוד. וכל מה שפרסמתי בזה אינו אלא לרומח דמיתתא כדי
 שלא יהיה פתחון פה לבעל דין לחלוק אפי' באופן רחוק כילפי
 האמת אין אלו אחרת לחוש כלל לאותה תשובה כדון זה שהרי
 אפי' לכתחלה ואפי' בלא אמתלא כמה גדולי עולם מתורים לכופו
 וכשיש אמתלא אפי' החולקי על הרמב"ם ז"ל מודים לכוף לכתחלה
 וכ"ש אמתלא כזו גלויה ומפורסמת וכ"ש לענין דיעבד שאפי'
 החולקים סומכים על הרמב"ם ז"ל אפי' בלא אמתלא. ובפרט
 כדון זה אשר הדבר ידוע. דליכא ביה חששא דשמוא נכתה עיניה
 דודאי ליכא מאן דפליג ואין בזה שום ספק. אלא שעל כד היותר
 טוב ביארתי דעת א' הרשב"ן ז"ל וכוונתו האמתית והאמת
 יעיד לעלמו.

ויין כי ראיתי את הגשמי מפי אבי הארוסה הגז' שעדיין אינו
 מתרצה באופן גירושין וסבשת ואומרת שמועילם לא מחסה
 אותם ושלל הנעשה היה שלא לרצונה ומחמת הכוונה היתה שותקת
 למה שהיו אומרים לא להתגרש ממנו. ועוד שהיא מתחזקת לבטל
 הגירושין מחמת המודעות שעשה המגרש. ואומרת שאינה רואה
 להכניס עממה בספק חשש איסור. וצדק ה' שהעדים שעשתה
 המורשה צפניהם לקבל גיטה עדיין מימי וקיימים. והאמת כי
 דברים אלו עולבנות דדייני ומרפה וכוונה לבד' ולראש
 יו' ולכל הקהל יודע דברי' אלאו חסור לשמעם אשאל אותם וידעו
 על מה נרצה ותרעש הארץ ותהי לחרדת אקים ועל מה היו צועקים
 בבתי כנסיות ובראש המיות ולמה סברו בית המטבחים וכל
 החנויות ועל מה גדולה זעקת' בניס ובנות ואבות בשוקי' ופ"ה תשובות
 ותהם כל העיר על החכמים ישל' ובפרט עלי שהייתי מעבד
 בדבר עד שאמר לי אם יהעבד הדבר עוד ולא יתן הגט לאלתר
 אתה גורם ממלוקת גדולה ודברי ריב ואת הקהלה הואת תבלבל
 ותחריב. ובדאי שלא נתיח המפורסמות כאלה ויחמוס לדברי' שאין
 להם שורש וענף. לא קרסולים ולא כנף. ואין לדיון אלא מה
 שעיניו רואה ולא נתיח הגלוי מדבריהם לעיניו אשר כתברר לנו
 אמתתו מחשש ספק דברים שבלב ואפי' ישנם לא יעילו ולא
 יעלו כי תהו היתה.

אמנם כמה שהם נחלים בענין המודעות רצוי להרחיב בזה
 לבדר האמ' שאין כאן שום חשש מזה כלל ועיקר וכדי
 שיוכן הענין באורש החתי להגיע ענין גט מעושה בפרטיו.
 חנן ב' המגרש גט מעושה בישראל כשר ובעכו"ם פסול ובעכו"ם
 חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישאלך אומרים לך וכשר.
 ואיתמר עלה בגמ' אמר רב כחנן אמר שמואל גט מעושה בישראל
 כדן כשרושא כדן פסול. ופוסל ובעכו"ם כדן פסול ופוסל
 ושלא כדן אפי' ריח הגט אין בו. ופריך ממה נפשך אי עכו"ם בני
 עשו יגיבו אכשורי נמי ליכתש ואי לאו בני עשו יגיבו מופסל נמי
 לא פסיל. אמר רב משרשיא דבר תורה גט המעושה בעכו"ם
 כשר

לא ביטל פסול והביא רחוק דכל משנת גט המנושה מיירי בשלא מסר מודעה או כשחמסר וביטל והעולה מדבריו ז' לאס כפאיהו ישראל כדן ומסר מודעה ולא בטלה פסול ואס לא מסר או שמסר וביטלה הפילו מתוך עישוי כשר וכן כתב רבי האי גאון ז"ל והרי"ף ז"ל ובעל העיטור ז"ל ורובינו יורה ז"ל ובשלא כדן אס ומסר מודעה וביטלה פסול ואס לא ביטלה הגט בטל ובעכ"ז כדן פסול ופוסל הפילו ביטול המודעה ואס לא ביטל גיטו בטל וכשלא כדן בכל ענין אינו גט כלל ואף על פי שיש לדקדק על דבריו לא ריתו להאריך עוד כי בנדון דידן כבר כתבתי שאפי' היתה כפייה כדן היתה מכל אותם טעמים שכתבתי ועוד דכפי האמת לא היתה כפייה כאשר כתבתי וכאשר הכתוב עוד בס"ד ואס כן אליבא דכ"ע יועיל הביטול:

עוד

טעם אחר בדן זה עתה פשרו עמו בנשות ומאחר שהיה כך חזר הדין כמכר וכבר אמרו במכר חלויה וזבין וביניהם זביעיוכן בגט מאחר שנתרצה ברבי כסף לגרש היו גטו גט וכן כתב רש"ס ובעל העיטור ז"ל וקת"ו מרביתו הרפתוס ז"ל שגט שיש בו מעות הוא כמכר וימרה שפדא וז' לאחרונים ז"ל והרי"ף ז"ל עשה בה מעשה וא"ז הרש"ב ז"ל כתב בתשובה להכמי אינו גיטא שלא נמא לשום פוסק שיהלוק על סברא זו חזי מאן גברא רבא קת"ו מסהיד עלה זלפי זה אס לא מסר מודעה אפי' הגט מתוך האנס הוי גט כשר דלאב זוזי גמר ומגרש ואס מסר מודעה אין מודעתו מודעה לא א"כ ידעו העדים באונסו שהוא אמת וגם כתבו בה ואף סהדי ידעי' באונסו ואס לאו איכה מודעה כמו שהוא הדין במודעה דמכר ואפי' כתוב בה כך אס ביטלה מבוטלת עוד היה בנדון זה ענין אחר שהוא שקול כנגד כל כסף והוא והוא לבדו יספיק אפי' לא קיבל שום ממון זה הענין הוא יספיק להיות גט זה כמו גט שנתפסרו בו ממון והענין הוא ששאל המגרש ואפי' שיכתוב לו שטר שלא מתאסבו בשביל החשד ושהוא לא נחמד על כך וגם שיכתבו לו שהוא יעצמו רצה לגרש זו ולקחם האחרת וכל זה להגלל מהבזות וכן היה שכתבו לו שטר כרצונו להשקיט המחלוקת וכדי להתלמד במקומות האחרים אמרו כי דבר זה בודאי מספיק להיות גט ויחר ומגט שקבלו עליו מעות כי אף דבר נערך להגלה מהבזות ובפרט לאיש אשר יש לו מעט הבחנה וכבר שאלו לחכם מה הוא הבזות אמ' להם השכל ושאו אותו עוד ומה הוא השכל אמר להם הבזות כי הרגשת האדם בדבר המביישו הוא שלמות שכלו והוא סבה למוכרו מכל ענין הטובו וגם כי זה הוא כל פרי השכל ותולדתו כשיגיע בעליו לידת הביישנות ואס כן אין קורת רוח לאדם בהגלתו מהבזות וכ"כ בהיותו איש נלבב ובעל תורה או מורע אנשים ומשפחה מיוחסת וכבר ראינו לר"ז גמא הפליגו בעונש הרובים א"ת חזרו ומלכין פניו ברבים שהוא מהיורדי' ואינם עולים וכן היתה תשובת דוד המלך לדואג ואחיתופל וכן למדו מענין תמר דמוטב לאדם ליפול לכבשן האש ולא ללכין פניו תבירו ברבים ועל עובדת' דקמלא ובר קמלא כחריב ב"ה והרפה כיונא בזה בדברי רבותי ז"ל וידוע שהתגדש אפי' בדבר שקר הוא חרפה לו ולחזרו אחריו והמליך אותו ממנו אפי' יהיה החשד קל שבקלים ועניו שבענינים הוא שמה בהגלתו מן החשד בעל כל כסף והב"כ ש"ס זה האיש שאביו עשיר וכבדו ובעל תורה ודאי שיש להם כחה רוח בענין זה מחלפי זהב וכסף ואס כן מזה זה בלבד יהיה גט זה כגט שקבל בו מעות שדיט כדן ומכר מודעותיו משונים בדינם מודעות הגט כמו שנתבאר ובענין ביטול המודעה נחלקו הפוסקים ז"ל דעת רבי' האי גאון ז"ל והרי"ף ז"ל והרמ"ב ז"ל דדוקא אס ביטל מרצונו אבל ביטול באונס אינו ביטול ודעת רש"ס ז"ל ור"י ז"ל דאפי' באונס יועיל הביטול דכמו דמתוך אונס גמר ומקמי כן מתוך אונס גמר ומבטל ולסברא זו הסכימו הרש"ב ז"ל והר"ש ז"ל ובנו ז"ל בטור ולפי שאין זה ענין לנדון דידן שהביטול לא היה באונס לא בדנן לבק לא אהר"ך בזה:

ובענין

ביטול המודעות דעת הרש"ב ז"ל שביטול אחד מועיל אפי' לכמה מודעות ולמודעה שעשה על ביטול המודעה דכמו שנתרצה בביטול המודעה נתרצה בביטול המודעות שעשה על הביטול וכיון שאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל לכל שהרי בלב שלם הוא מבטל הכל וכן מוכחא הייה דערכין שקדק רב שסת מדקתני כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ולא קתני עד שיתן גט שמעינן מינה דלריך שיבטל מודעה קמא דבאמרת רוצה אני דהיינו שיבטל המודעות יספיק דכיון שנתרצה לביטול הכל

בעלים וכן כתב הרש"ב ז"ל במירושיו לדעת הראשונים שיטול א' מהני לכמה מודעות אמנם הרמ"ב ז"ל נראה מדבריו שחולק על זה וסובר שאין ביטול המודעה מועיל למודע דמודעי שיה ענין לעצמו וזה ענין לעצמו שהמודעה הוא ביטול לגט והמודעי דמודעי הם ביטול לביטול שעשה על מודעת שמסר על הגט ולא יהיו נכללן בביטול אחד והלריך הרב ז"ל תקנה לזה שיאמרו לו העלים קודם תנית הגט אמור בפנינו שכל דברי' שחסרת שגורמים שכשיתקיימו יבטלו גט הרי הם בטלים והוא אמור הנ"ל הנה לדבריו שלשון ביטול מודעות לבד יספיק לביטול המודעות הנעשים על הביטול אבל לשון זה הוא כולל אפי' עניינים שונים ואע"פ שאמר מחילה הריני מוסר מודעה לכל מה שאמור לקיים הגט מ"מ דכח האחרון הוא כולל לכל מה שמסר ומבטלם ואחריו א"ו הולכים ויש שהקשו על דבריו דהיאך בביטול זה יבטל המודעה שחמסרה עליו שאינה חלה אלא עד שיעשה זה הביטול והרב המגיד ז"ל תירץ ואמר שאין קושיים מוכרחת שדברי רבי' הם שאחר דיבורו האחרון חזי הולכים וכיון שהוא כולל כל מה שקדם וכל מה שאמר הוא נכלל בכלל דבריו האחרונים והכל בטל עכ"ל והר"ן ז"ל בפרק השולח בפי' ההלכות הוסיף ליישב דברי הרב ז"ל שכתב וז"ל ומ"מ מה שהזכיר הרמ"ב ז"ל נראה שהוא יספיק לכל מודעות שמסר שגט בערכין אמרו מתי עד מה שיאמר רוצה אני עד שיבטל למודעה קמא ולא על מודעה ידועה אמרו אלא מפני השטן של מודעות ובודאי דכמו שיש לחוש למסירת מודעה כן יש לחוש שמסר מודעה על הביטול ואף ע"פ כן העלו דביטול סגי שאע"פ שידענו אונסו מתחלה שהרי חזי כופין אותו להוציא ואפשר גם כן כשמסר מודעה על הגט ועל הביטולין כיון שחזר וביטלן חזי כדן שנתרצה אף בשאר הביטולין אפי' מסר מודעי ומודעי דמודעי דכל שחזר וביטל יש לומר שנסתלק אונסו ונתרצה ולפיכך כתב הרב ז"ל אמור בשנינו שכל דברים שמסרת וכו' לפי שאלו לא אמר אלה שהוא מבטל המודעה הרי עדיין לא ביטל מודעת הביטול ואפי' יבטל מודעת הביטול שמה מסר מודעה דביטול זה ואין לדבר סוף ולפיכך תקון הרב ז"ל שיאמר כל הדברים וכו' שעכשיו און ספק שביטול כל מה שאמר שיהא גור' ביטול לגט זה ובדיבורו זה האחרון נבטלו דבריו הראשונים ובכ"כ סגי עכ"ל הנה הרב ז"ל פי' לנו דעת הרמ"ב ז"ל בזה מילתא בטעמא דכשיהיה הביטול בנוסח זה שכל הדברים הגורמ' ביטול הגט הרי הם בטלים לפי שלשון זה כולל מינים שונים מה שאין כן אם יאמר שמבטל כל מודעות אין מועיל אלה לביטול מודעות הגט ולא המודעות שחמסרו על הביטול וגם שלשון זה הוא טוב ומועיל יותר ממה שיפרט ויאמר הריני מבטל המודעה ויחזור גם כן ויבטל המודעה שמסר על הביטול דשמה גם על זה הביטול מסר מודעה לביטול ואס תאמר שיבטלה גם כן מני יודע דעל בזה ביטולים מסר מודעות ואין לדבר סוף דלעולם יש לחוש לשמא גם על הביטול האחרון מסר מודעה מה שאין כן בנוסח זה שתיקן הרב שהוא כולל ולקושיית האחרונים דהיאך יספיק ביטול אחד ואפי' הוא למינים שונים היאך יועיל לביטול מודעות שנעשגם עליו לזה הביא ראיה ממשמעות לשון הגמ' דלא משמע מינה אלה שיבטל פסא אחד ומועיל שריך לחזור ולבטל מודעה הנעשית על הביטול ואס תאמר והרי לא משמע מדברי הגמ' אלה לשון ביטול מודעה כדקאמר רב ששת על דבטלה למודעה קמא וא"כ מתי' אס אתה לוקח דברי הגמ' כפשטן אין נריך לתיקון הרב ז"ל בסברת הראשונים ז"ל ואס דברי הגמ' לאו דוקא אלה הרצון הוא שיאמר באופן המועיל אס כן עדיין הקושיא על הרב ז"ל במקומה ויש לומר דכיון שהגמ' לא הזכירה אלה ביטול בפעם אחת שוב לא יסבול לשון הגמ' שיבטל ויחזור ויבטל אבל זה שיהיה הביטול בלשון המועיל אע"פ שאינו בלשון הגמ' יסבולו לשון הגמ' כי לא כיון התלמוד להודיענו לשון הביטול רק המכוון הוא שיבטל הנה לפי זה שתיקון זה של הרב ז"ל יספיק וכולל לביטול כל דבר שגורם ביטול הגט ותיקון נאה יותר מכל מה שכתבנו בענין זה:

הרש"ב ז"ל בחטובה וז"ל ומעדותו של הרב ז"ל לאמר כיון שכן הוא
 זונהגן של ישראל חפילו היתה הלכה רוספת בדינו סומכין על
 הנהגה כ"ס שהדברים שטועים ומבוארים דכל כה"ג מהכי לבטל
 מודעי דמודעי עכ"ל ר"ל בין אמר כתיקון הרוב"ס ז"ל בין אם
 הורג ביטול מודעי ומודעי דמודעי מבורר הוא שהוא לשון מועיל
 לבטל כל מין מודעה דפי' מודעי דמודעי הוא מודעות המקיימות
 המודעות דהיינו שמוסר אותם לבטל הביטול וכיון שאומר בלשון
 רבים מודעי דמודעי ביטול הכל אבל ר"ת להרש"ב ז"ל שכת'
 שלה מלא חקנה שתועיל ללחית מדי כל ספק בביטול המודעות
 אלא כפיסול כל מודעה ויפסול כל ע"ד שיעיד שמוסר מודעה בפניו
 ואפי' סכר העידו במודעה אפי' המרגי לפוסלם שכיון שהוא
 פוסל העדים הרי הוא חבטל המודעה לגמרי ע"כ וברוב מלכות
 ארום נהגו לעשות על פי הרמ"ה הרב ז"ל אבל כאן לא נהגו כן אלא
 עתה מחדש קנה מקפידין ולרווחא דמילתא כדי שלא ליתן פתחון
 פה לבטל דין לחלוק התחילו במהג"ה ע"פ היות שלפי הלכות
 אינו נר"ך :

ובי"ב נדון זה בענין שכתב בענין ביטול המודעות מנא"ו
 בו כל חופי המועיל שכתב בו שאמרלו אמור לפנינו
 שכל הדברי שוסרת וכו' הרי הן בטלין ואמר כן וגם אמר בביטול
 כל מודעי ומודעי דמפקו מנו מודעי עד סוף כל מודעי וגם
 פיסל עדיהן כדע' הרש"ב ז"ל וגם הביטול היה ברובו בלי כפייה
 ובפרט מן הפרט שהתנה אותו תנאי שיכתבו לו אותו שטר להגילו
 מרובות וזה לבדו אות ומופת חותך שמרובו הנמור נעשה הכל
 ולא נשאר בזה שום אונס ואחר זה בוקש הדבר ונמלא שאין בידו אלא
 מודעה אחת על הגט לבד וכשילכת מתחת ידו קרועה קרע"ד
 וגם אינה כתובה כהגון שמוסר בור כתבה ואפי' נדון אותה בלא
 כתוב בה שלא חבטל אלא בקרע"ד הרי היא קרועה וחוקתה
 שנקרעה קודם תתינת הגט לקיים שבועותיו הראשונים והאחרים
 זהאחר שקיבל בה"ה שלא להוציא שום גט לרשע כולי האי ואפי' יאמר שלא
 הגט ומסתמא לא יתקין ליה לרשע כולי האי ואפי' יאמר שלא
 קרעו אלא אפי' אינו נאמן דמטר קרוע לפניו ולא כל כתיבה
 לשם עניו רשע וכל זה הוא לרווחא דמילתא דלפי הלכות אין
 צריכין לכל זה דכיון דפסול העד' בדעת הרש"ב ז"ל מה"ש לו
 עוד לומר הרי התניתי בה שלא יהא לה ביטול אלא קרועה נאמר
 לאני יעיד לך לא במודעה ולא בתנאי שבה הרי פסלת את העדים
 והרי בלא עדים ואינה שיהא הגט :

עוד ראיתי לכתוב פרט אחד בענין זה עם היות שאין נר"ך
 עוד שום טעם נדון זה לא שכתב ענין מלכתבו והוא כי
 אפי' לדעת האומרים שאין לכפות על הגט אלא בלוח שהוכיחו
 מ"ל כפייה מ"מ רחמי שהם ענינם מתירי' לכתחלה לכופו כשירא'
 להם שהענין נר"ך לכך שהרי כת' הרש"ב ז"ל בתשובה הביאה הטור
 ז"ל וז"ל אשה שנתיראה מבעלה שילך לארץ אחרת ושאלת שיגרטה
 או ישבעלה שלא ילך והשיב הרב ז"ל שאם הוא רוצה לילך ישבעוהו
 שלא ילך או יכפלוהו לגרש קודם שילך הנה משו' חשש דשומא ילך
 ויתעבד דן הרב שיכופו אותו לגרש ועל תשובה זו סמכו הר"ב ז"ל
 וא"ו הרש"ב ז"ל ובנו ז"ל ועשו מנעשה וגם הרש"ב ז"ל כתב
 בתשובה מי שמערת את אשתו ומשליכה מביטול בוסין אותו להוציאה

בגט וכן א"ו הרש"ב ז"ל נשאל על איש שמערת את אשתו הרבה
 עד שמהסה אותו מרוב הקטנות והמריבות והכל יודעים שהוא
 קשה וגם שהוא מרעיבה וכו' והשיב קרוב הדבר שיוציא ויתן כתובה
 כדק"ל לחיים ניהנה ולא ללער כדנפקא לן מיני היתח' חס כל חי
 בכ' הע"פ ואפי' מידר את אשתו בדברי' שאינם לה כל כך פער
 ק"ל יוצא ויתן כתובה כדלית' בהמדר כמות מקומות דוק וחסכת
 כ"ש בענין תמיד כזה שיוציא ויתן כתובה דלית' אדם דר ע"ס כתב
 בכפייה אחת ואפי' פי שבאומר איני ון ואיני מפרנס כתב הר"ה ז"ל
 דלא יוציא ויתן כתובה הנה אפי' שכתב בתקנה דעד שיכפלו לגרש
 יכפלו לוון אבל זה מעוות לא וכל לתקן דשוב פת חרבה ושלוח
 בה וכו' וטוב ארוחת ירק וכו' ויתר קשה המריבה מהסרן מנוכות
 ואיזה טובה יש לאה שבעלה מצערה בכל יום במריבה ויכולין
 לכופו אותו להוציא ק"ו מבעל פוליסום דהשתא מפני ריח הספה
 כופין מפני בער תמיד מר ממות לא כ"ס וגם יש פוסקים באומר
 איני ון שיכופין אותו להוציא והמריבה אותה הוא בכלל זה וההפך
 שיש בין יוציא ויתן כתובה לבין כופין אותו להוציא דכשארמו יוציא
 ויתן כתוב' אין כופין לגרש אלא מגבין לה כתובת' ואם גרש מעצמו
 מוטב ואם לאו קרינן ליה עוברין ובאמרן כופין עושים כל כפייה
 אפי' בשוטים ואפי' מוכח בירוש' וכן כתבו המפרשים ז"ל ואפי' פי
 שיש בתשובות גדולי חכמי האחרונים ז"ל שאין כופין בזה כלל לאו
 קטלי קמי' בהגמא אן ומילתא דתליא בהבדל אין לדין אלא מה
 שעינו רואות ואפשר שלא אמרו כן על כיוצא בזה הענין אלא מה
 מוצרך לזה מה שמרעיב אותה וכו' עיין ע"ס שהאר"ך בזה הק'
 רואה שהר"ש ז"ל והטור ז"ל והר"ב ז"ל והר"ם ז"ל וא"ו הרש"ב ז"ל
 ז"ל הם רוב בני רוב מנין המומרים שלא לכופו בגט והרי כלס
 הסכימו' בזה שכתבה להם לפי אותו דון לכופו מר וממתת חשש
 שילך לעיר אחרת שלא מרובוה ור' ממתת שמערה ומשליכה
 מביטול וממתת מחלוקת וקטטה ורעבון העולה מדבריהם ז"ל
 דלפי' לדעת הסוברים שלא לכופו חס יש לר"ך שיה' כפייה יכופו
 דלית' לדין אלא מה שעינו רואות ומה יש ללמוד כמות דברי' אחרים
 שאם יארכו יש בהם כדי להתיר הכפייה לרשע ובלבד שיהא כוונת
 הדין לש"ס ויחזור על הדבר כראוי ונכדון זה יש גם כן סבות
 ומכריחות לכפייה וזלת מה שזכרנו ואין נר"ך לזכור אותם כי בימה
 שכתבתי בזה הנה ובכל יכולת חקרתי נדון זה בכל פרטיו לברר
 הדברים על אמיתתן ואם יש מי שגרס להעלים ממיני ארזת פרט
 שידעיתו היתה גורמת להפיל ארזה יסוד מבנין זה עונשו לשמים
 כי אין לדין אלא מה שעינו רואות וכבר הזכרתי לזכי הכת כי
 איש חכם ודין הוא ונר"ך לשמור עלמו הרבה מענין זה כי שגבתו
 עולה דדון וכ"ס ודוכו ב"מ : אשאל מהאל מושיע ונאל ישע בלב
 כלנו אהבתו ורחמו : ויזכר לשמור מלותיו ותורותיו ולעבול
 עבודתו ויבן כמו רמז מקדשו בעיר קדשו ונחלתו ויקיים בו
 מקרא שכתוב לכן ידע עיני שמי' וישב עמי' בגוה שלום
 נאם החומס' ורוב הדברים סוחס' הלעיר
 בבני אדם ומהי' אברהם
 בכה"ר יעקב אבן
 עוואה ז"ל :

חם ונשלם חלק רביעי הנקרא חוט המשולש : ה' יוכינו לעלות לירושלים
 זיבנו לנו בית המקדש : יעלו בו שאלות ותשובות סך על
 על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז

